

**SANCTI BERNARDI
OPERA OMNIA**

INSTRUCTIO SACERDOTIS.

SANCTI BERNARDI

ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS

OPERA OMNIA

POST HORSTIUM DENUO RECOGNITA, REPURGATA, ET IN
MELIOREM DIGESTA ORDINEM, NECNON NOVIS
PRÆFATIONIBUS, ADMONITIONIBUS, NOTIS ET
OBSERVATIONIBUS, INDICIBUSQUE COPIOSISSIMIS
LOCUPLETATA ET ILLUSTRATA,

CURIS D. JOANNIS MABILLON,
PRESBYTERI ET MONACHI BENEDICTINI E
CONGREGATIONE S. MAURI.

Editio quarta, emendata et aucta.

VOLUMEN SECUNDUM
Pars prior, tomus quintus,

col. 1043-1070

**INSTRUCTIO SACERDOTIS SEU TRACTATUS DE
PRÆCIPUIS MYSTERIIS NOSTRÆ RELIGIONIS.**

PARISIIS,
APUD GAUME FRATRES, BIBLIOPOLAS,
VIA DICTA POT-DE-FER, N° 5.
MDCCCXXXIX.

Hic Tractatus primum ab Horstio editus, pius quidem est, sed non assequitur genium S. Bernardi : cujus tamen præferunt nomen manuscripti. In codice Cisterciensi a R. P. Jacobo de Lannoy ad nos transmissio inscribitur, Gemma Crucifixi.

PROCEMIUM.

Reverendo sacerdoti, frater BERNARDUS, ille servus antiquus et novus, in novitate vitæ ambulare.

Satis superque compertum est, quam anhelanti desiderio, quam æstuanti intentione concaleat cor tuum intra te, in meditatione tua exardescat ignis flammigerans in ossibus tuis ; et hoc in signum præsentis mihi injunxisti, absentis scripsisti, et per fidelem nuntium denuo inculcando mandasti, ut tibi aliquas scintillulas colligerem, exsiliens de illo magno camino charitatis [*al.* claritatis] Verbi incarnati. Sed quis ego, ut præsumam os meum in cælum ponere ? Scriptum quippe est, *Bestia quæ tetigerit montem, lapidabitur* (Exod. XIX, 12, 13 ; Hebr. XII, 10) : et rursum, *Altiora te ne quæsieris* (Eccli. III, 22) ; et, *Qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria* (Prov. XXV, 27). Coarctor ergo a duobus : supra vires est quod exigis ; negare tamen formido quidquid requiris. Scio enim qui dixit, *Bonum opus nobis in voluntate sit : nam ex divino adjutorio erit in perfectione* ; et vires quas imperitia denegat, charitas administrat. Accipe itaque syllabas aliquas ex sacris Litteris, passim sparsimque comprehensas,

in quibus si quid fragrantiae, si quid dulcoris, si quid interni saporis palato pii cordis degustaveris, nolo mihi attribuas ; sed [1044] nobilibus illis pigmentariis, de quorum apothecis emendicatum est, referas gloriam. Intentio tua, ni fallor, hæc erat : explanari tibi veris auctoritatibus et congruis exemplis, quomodo Christus, cum in altari sit opertus et velatus sub specie panis, tamen maneat in splendore incircumscriptæ et inæstimabilis claritatis. Scire debes, quod scire hoc, non est viatoris ; sed comprehensoris ; non exulis in valle plorationis, sed civis patriæ cœlestis ; non militantis, sed triumphantis : non hoc datur currentibus, sed pervenientibus ; non præcedit ad meritum, sed accedit ad præmium. Quis enim major, vel par illi, qui post raptum supereminentiamque tertii cœli, post perspecta arcana cœlestia, quæ non licet homini loqui, dicit, *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem* : (I Cor. XIII, 12.) et iterum, *Nunc cognosco ex parte, tunc cognoscam sicut et cognitus sum ?* (Ibid.) Vas igitur electionis, in quo si oculus conscientiae caligavit, quis se videre præsumet ? Videamus tamen interim cum ipso per speculum et in ænigmate, quod possumus ; et si nondum revelata facie gloriam Domini speculari sufficimus, nec rotam solis directa acie intueri valeamus, saltem interposita nube radiis ipsius aliquatenus illustrari affectemus. Et his præmissis de proposito, prævia Dei gratia, quod possumus

exsequamur. Pauca igitur dicturi, [1045] dicendorum seriem tribus tantum capitulis prædistinguimus, prænotantes tria dona, quæ nobis conferenda ab æterno præordinavit Dei Sapia, vel potius unum donum tribus operibus, ad tres usus conferendum. 1. Quod Filius Dei dedit se nobis moriens pro nobis. 2. Quod dat se nobis in Eucharistia. 3. Quod dat se nobis in æterna vita.

*PARS PRIMA. Quod filius dei dedit se nobis moriens
pro nobis.*

CAPUT PRIMUM. DE LAPSU HOMINIS A
DIGNITATE PRIMÆVÆ CONDITIONIS.

1. Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio (Jac. I, 17). Revera datum optimum, quia dator optimus. Ut enim ait Boetius, porro optimus ille summus artifex, et ab eo longe relegata est omnis invidia. Vide, o homo, quid ipse tibi erogavit, imo quid prærogavit, et supererogavit! Creavit cum non esses, recreavit cum perditus esses: creavit, ut esses particeps beatitudinis suæ; recreavit, ne post lapsum permaneres exsors patriæ et exsors felicitatis æternæ. Creavit te ad imaginem et similitudinem suam: ad imaginem conferens tibi naturalia; ad similitudinem largiens gratuita: ut mente excelleres, et omnia irrationalia ratione vinceres.

Pronaque cum spectent animantia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cælumque videre
Jussit, et erectos ad sidera tollere vultus:

(Ovid. Metam. lib. I, vers. 84-86.)

ut semper respiciens sursum, Creatorem tuum in mente haberes, et originem tuam incessanter ad animum revocares. Fecit enim te, ut dictum est, ad imaginem suam et similitudinem Deus: ad imaginem, ut haberes memoriam, intellectum,

discretionem et cætera naturalia ; ad similitudinem, ut haberes innocentiam, justitiam et alia gratuita : ad imaginem, in cognitione veritatis ; ad similitudinem, in amore virtutis. Vel [1046] certe factus es ad imaginem Dei collatis tibi omnibus istis ; ad similitudinem secundum essentiam Deitatis factus es immortalis et indivisibilis. Omnis creatura propter te facta est : cœlum, ut esset tibi patria, et delectareris in aspectu pulchritudinis ejus ; terra, ut delectabiles et pulcherrimos ferret tibi fructus. Solem et lunam, et cætera sidera tibi fecit lucentia : dominium dedit tibi super volucres cœli, et bestias agri, super pisces maris, ut omnibus his ad libitum tuum dominareris. Ecce datum optimum et donum perfectum desursum descendens. Quid ultra debuit tibi facere, et non fecit ?

2. Post hæc talia et tanta dona es prævaricatus, ut ires in locum pessimum ; de vita ad mortem, de incorruptione ad corruptionem, de libertate ad servitatem, de gloria ad pœnam, de innocentia ad culpam, de patria in exsilium, de gaudio ad luctum, de beatitudine ad miseriam, de quiete ad ærumnam : et qui eras concivis supernorum civium, factus es subjugalis dæmonum ; et qui revelata facie poteras incessanter perfrui aspectu desiderabilis vultus divinæ claritatis, in quem desiderant Angeli prospicere (I Petr. I, 12), cogeris inde turpia et pudenda videre ; et secundum prophetam, qui

nutriri debueras croceis, amplexatus es stercora (Thren. IV, 5). Denique proscriptus de loco voluptatis, de paradiso amœnitatis detruderis in vallem plorationis ; et factus es miser ille viator, vel potius deviator, qui descendit de Jerusalem in Jericho, et incidit in manus latronum, in arbitrium malignorum spirituum ; qui vulneratum eum in naturalibus, spoliaverunt in gratuitis, et abierunt semivivo derelicto, imo duplici morte corporis et animæ affecto. Et hoc tempus deviationis tuæ. Quatuor enim tempora humano generi, secundum quatuor status, peritorum distinguit industria : tempus deviationis, tempus revocationis, tempus reconciliationis, tempus peregrinationis.

CAPUT II. DE TEMPORE DEVIATIONIS.

3. Tempus deviationis cucurrit a lapsu protoplastorum usque ad tempus Abrahæ, qui in fidei signum accepit circumcisionis mandatum, et qui repromissionem gratiæ primus a Domino [1047] audivit sibi dicente : *In semine tuo benedicentur omnes gentes* (Gen. XXII, 18). Unde Apostolus, *Abrahæ dictæ sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit In seminibus, quasi in multis ; sed quasi in uno, Et semine tuo, qui Christus est* (Galat. III, 16) : et Lucas præco, imo evangelista ejusdem gratiæ, de incarnatione Verbi dicit, *Jusjurandum quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis* (Luc. I, 73). Dicitur autem deviationis tempus,

quia quotquot in eo erant, pene omnes deviabant a via veritatis. Deum non invocaverunt, non erat timor Dei ante oculos eorum (Psal. XIII, 3-5), exceptis paucis : videlicet Enoch, qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum ipsius ; et Noe, qui cum octo animabus salvatus est in arca, ne absorberetur in diluvio.

CAPUT III. DE TEMPORE REVOCATIONIS.

4. Tempus revocationis protensum est ab Abraham usque ad adventum Redemptoris : in quo tempore fides Trinitatis viguit. Jam in Patriarchis floruit, in Regibus fructificavit, in Prophetis fructus maturitatem fecit, quoniam nos Oriens ex alto visitavit. Et bene vocatum est tempus revocationis, quia Deus et Pater Domini nostri Jesu-Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, jam cogitavit super humano genere cogitationes pacis, et non afflictionis (Jerem. XXIX, 11) ; revocare disposuit ovem quæ perierat, Patriarchas misit, legem dedit, signis et prodigiis consuluit, beneficiis innumerabilibus subvenit : tandem propter nimiam charitatem qua nos dilexit, Filium suum unigenitum misit in similitudinem carnis absque peccato, ut omnes lavaret ; et hoc vere tempus miserendi, et annus benignitatis.

CAPUT IV. DE TEMPORE RECONCILIATIONIS.

5. Tempus reconciliationis extunc cœpit, et statum habuit, quousque patratum est mysterium nostræ redemptionis, quando immolata illa salutaris hostia nos reconciliavit Deo Patri, [1048] de quo vere scriptum est, *Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo, et inventus est justus, et in tempore iracundiæ factus est reconciliatio : non est inventus similis illi* (Eccli. XLIV, 17, 20 ; L, 1) : de quo Apostolus, *Legatione fungimur pro Christo ; rogamus, reconciliamini Deo* (II Cor. V, 20). Et vere ab effectu cœpit hoc nomen reconciliationis.

CAPUT V. DE TEMPORE PEREGRINATIONIS.

6. Tempus peregrinationis est post adventum Spiritus sancti usque ad consummationem sæculi, ex quo fidelis Ecclesia cœpit recognoscere peregrinationem suam, et suspirare ad patriam. Unde Vas electionis ingemiscens ait, *Quandiu sumus in hoc mundo, peregrinamur a Domino* (ibid. 6) ; et David, *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est !* (Psal. CXIX, 5.) tamen ipse etiam se consolatur, et ait : *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ* (Psal. CXVIII, 54). Patet in exemplis, cur censeatur tempus peregrinationis.

CAPUT VI. TEMPUS RECONCILIATIONIS ULTERIUS EXPENDITUR, ET TOTUM OPUS REDEMPTIONIS HUMANÆ SUMMATIM EXPONITUR.

7. His quatuor temporibus distinctis, et causis appellationum assignatis, intuere, o homo, tempus tuæ redemptionis, recordare et respice, quomodo redemptus sis. *Empti estis*, ait Apostolus, *pretio magno, glorificate et portate Deum in corpore vestro* (I Cor. VI, 20). Non magno tantum, sed permaximo. Venditus eras sub peccato, pretio vili et despiciabili, morsu unius pomi : emptus et redemptus es pretio magno et inæstimabili, morte Filii Dei. Quid pretiosius hoc pretio ? quid inæstimabilius ? Ille per quem facta sunt omnia, et sine quo factum est nihil, summi Patris Unigenitus, eidem Patri consubstantialis et coæternus, par majestate, æqualis gloria, idem in essentia, ipsius virtus et sapientia, hic talis et tantus cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, de sinu Patris in vallem nostræ plorationis descendit ; in utero puellæ se contraxit : et qui erat in [1049] principio apud Deum, factum est verbum abbreviatum (Joan. I, 1, 2, 3, 14). Et vide quam abbreviatum, quam immensum, quam breve factum. Intra puellæ viscera se clausit : ibi sanguineis circumdatus involumentis, tædia novem mensium sustinuit : deinde in lucem editus infantiliter vagiit, pannis sordentibus more miseriæ nostræ implicitus est, et fascia constrictus, in præsepi ad afflatus brutorum animalium reclinatus, et in fetenti stabulo juxta matris pauperiem deponitur. Quæ docet littera, quæ

loquitur lingua, quæ monstrant exempla, quempiam nascentium in humano genere talis inopiæ pressura laborasse? Omnium nutritor humano lacte nutritur; sordet in pannis, ne tu sorderes in peccatis. Circumciditur in carne, ut tu circumcidaris in mente. Humiliat se sub manibus sui servi Joannis in Jordane baptizandus, non ut aliquas maculas a se abluat, qui ingressus est mundum sine macula, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus; sed ut tibi sanctificet aquas, et contactu suæ mundissimæ carnis conferat aquis vim regenerativam tuis facinoribus abstergendis.

8. Mox baptizatus, ut tibi præbeat exemplum sanctitatis et religiosæ conversationis, in desertum proficiscitur: jejunat quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, nullum omnino degustans cibum; quod humanæ infirmitati penitus impossibile est, quæ nisi quotidianis fulcimentis ruinas stomachi resarcire studuerit, detrimento defectionis subjacebit. Esuriens ergo Deus ex voluntate potentiæ, ex necessitate [*Male Horst.* nativitate.] assumptæ naturæ, tentari sustinuit a diabolo: de cibi appetitu inordinato tentatorem non minus patienter quam sapienter vicit, et confusum repulit. Tria beneficia tibi, o homo, in hoc contulit: exemplum humilitatis, formam patientiæ, imitationem cautelæ. Humiliare si tentaris, quia non est major servus domino suo. Dominus tentatus est; oportet ut tentetur servus,

quia tentatio est vita hominis super terram (Job VII, 1). Quoniam autem multiplices et subtiles sunt dæmonum tentationes, Dominus insinuat Petro, inquiens : *Satan expetivit vos ut cribraret sicut triticum* (Luc. XXII, 31). Patienter fer si tentaris. Nam et Dominus cum tentatorem suum imperio in ima inferni præcipitare potuisset, patienter tulit, et ratione superavit. Cautus esto si tentaris, ne [1050] tentator se transfigurans in Angelum lucis, sub specie recti te fallere possit ; sicut Evam, cui dixit : *Si de ligno comederitis, eritis sicut dii, scientes bonum et malum* (Gen. III, 5). Resiste humiliter, resiste caute, resiste patienter. *Fidelis est Dominus*, ait Scriptura, *qui non patietur vos tentari supra id quod potestis ; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere* (I Cor. X, 13). *Qui vicerit, inquit, faciam illum columnam in templo meo* (Apoc. III, 12) ; rursumque ait : *Qui vicerit, dabo ei edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei* (Apoc. II, 7). Dulcis promissio, et felix bravium bene currenti, beata corona bene vincenti.

9. Tibi ergo, o homo, tentatus est, non sibi ; tibi vicit, non sibi ; tibi esurivit, tibi sitivit, et lassitudinem sustinuit ; propter te opprobriis et contumeliis saturatus est, et propter te omnes passiones suas, quas oportuit et decuit, accepit. Nihil tuorum defectuum præter peccatum a se exclusit : propter te multipliciter operatus est salutem in medio terræ mortuos suscitando, cæcos illuminando, surdis auditum, claudis

gressum, leprosis munditiam restituendo, et innumeras alias virtutes perficiendo ; per oppida et castella, per vicos et plateas cucurrit, evangelizando verbis et exemplis, signis et prodigiis vitæ viam demonstrando. Ut amplius etiam tibi exempla humilitatis ostenderet in se ipso, sexto die antequam pateretur, humilis in humili asello et abjecto Jerosolymam venire ; et a turbis saluari voluit, ut omnis sua actio esset tua lectio, et omnis sua vita esset tua doctrina. A perfido Juda et perduto traditus est, et tanquam vile mancipium pro triginta denariis venditus est, ut tu venundatus sub peccato redemptionem acciperes. Sedens in cœna cum beatis Apostolis suis, pridie quam pateretur, carnem suam dedit ad manducandum, et sanguinem suum ad bibendum, et tibi idem mysterium faciendum reliquit, in sui commemorationem ; deinde surgens a cœna, linteo præcinctus, misit aquam in pelvim ; et se Rex Angelorum deposuit ante pedes humilium servorum suorum : mundissimis manibus tangere, tergere, et abluere non dedignatus est immunditias pedum ipsorum, quæ eis de luto platearum adhæserant. Et idem exemplum reliquit tibi, dicens : *Si ego lavi vobis pedes, Dominus et Magister vester ; et vos debetis alter alterius lavare pedes* (Joan. XIII, 14). Unde igitur [1051] superbis, terra et cinis, putredo et vermis ? Quid, putridum membrum, erigis te super caput ipsis angelicis sublimitatibus timendum ?

10. Deinde Dominus in oratione constitutus, præ angustia spiritus sui, totus sudore sanguineo immaduit. Ibi captus et tentus, ad tribunal judicis ductus est ; et cum multi falsi testes contra eum procederent, et in multis mendaciis accusarent, ipse tanquam agnus innocens, qui ad victimam ducitur, obmutuit ; non aperuit os suum, tanquam homo non audiens, et non habens in || ore suo redargutiones (Psal. XXXVII, 14, 15). Ibi conspuerunt faciem dulcis Jesu, colaphis eum cædebant, et alapas in caput ejus certatim ministri dederunt. Inde ad columnam revinctus, flagellis cæditur, carne præ nodis flagellorum in tumorem surgente, et in livores se vertente, sanguine guttatim de plagis in terram currente. Inde spinarum punctionibus caput undique cruentatur, et in ludibrium ipsius virga manui ejus inseritur, coccinea chlamide amictus, tanquam infatuatus irridetur. Parva loquor. Hic tu, o homo, totus contremisce, tremore obrigesce, merito expallesce, pugnis pectus contunde, fletibus totam animam effunde, compatere patienti. Ad mortem ducitur, ut educaris de morte : ducunt impii lanistæ, ducunt Agnum immolandum, et angariant ut propriam crucem propriis humeris bajulet et ad locum suæ passionis deferat. Non reclamat, non remurmurat, non contradicit, obsequitur tortoribus.

11. Imaginare hic, o homo, quo, quali et quanto pretio redemptus es : non corruptibilibus

auro vel argento redemptus es. Simplex mors Redemptoris, Creatoris, Plasmatoris tui non sufficit ut tu redimaris ; vide modum mortis, attende qualitatem moriendi, et attende quid debeas morienti. Ecce quomodo moritur justus. In cruce distenditur, membra distrahuntur, dorsum adhuc plagosum de recentibus plagis flagellorum recenti adhuc sanguine stillans, rigido patibulo crucis atteritur ; manus et pedes perfodiuntur, clavi malleis incutiuntur, et quanto altius clavi penetrant, tanto amplius plagas præ grossitie dilacerant, et passionem aggravant ; sitienti ori fel aceto mistum infunditur, vinum myrrhatum additur ; agitant ministri dæmonis capita, insultantes dolori pendentis : *Si Filius Dei est, inquit, descendat nunc de [1052] cruce, et credimus ei* (Matth. XXVII, 40, 42) ; ac si dicant : Non adjicies ut resurgat (Psal. XL, 9), tanta eum turpitudine ligat et pœna.

12. Dehinc, piissime Redemptor, animam sanctissimam tradis in mortem, ut meam miseram animam vivificares a morte, nec his contenti lanistæ impiissimi, adhuc latus lancea perforant, et laticem sanguinis tui, quo redimimur, cum inundatione manare cogunt. O anima, quid agis ? quis dabit aquam capiti tuo, et fontem lacrymarum oculis tuis, ut satis plangere, et satis flere possis interfectum populi tui ? Hic fasciculus myrrhæ sit dilectus tuus tibi (Cant. I, 12) ; et non tantum fasciculus, sed immensum pondus

amaritudinum. Compatere patienti, ut merearis redimi. Esto columba in foraminibus petrae, in caverna maceriae (Cant. II, 14). Pervola manus, pervola pedes, invola lateri; nihil horum inscrutum relinquo; singula membra compassionis amaritudine perfundas. Ecce pretium redemptionis tuae, o homo redempte, ecce qualis hostia victimatur pro tua culpa, pro praevagatione tua.

13. Sed qua necessitate ista pertulit, qua indigentia toties sanguinem suum fudit? Legitur enim quinquies perfusus sanguinis effusione, quod hic breviloquio exprimere judicavi non inutile:

Quinque vices, et quinque modi te, Christe, cruentant:
Circumcisio, sanguineus sudor, et flagra, spinæ,
Fixuræ quinque, lateris, manuumque pedumque.

Tam mira pro redemptione hominum pertulit, qui solius majestatis imperio potentissime redimere potuit. Audi, o homo, necessitatem tuam, et non suam. Protoplastus piaculare facinus commisit praevagatione, quod expiari sine hostiae oblatione non potuit. Purus homo puram hostiam offerre non valuit, quem peccati contagio penitus immundum esse constitit: nec simplex Deus, nec Angelus immolari debuit; quoniam et hunc natura, et illum gratia impassibilem exhibuit: irrationabilis creatura non suffecit tantæ rei magnitudini. Unde oportuit ut Deus et homo fieret hostia: Deus, pro potentia liberandi;

homo, pro sufficientia immolandi : Deus, pro misericordia ; homo, pro indigentia. Oblatus est ergo, quia apud ipsum propitiatio est, et copiosa apud eum redemptio (Psal. CXXIX, 4, 7). Oblatus est, quia sic decrevit ipsius erga [1053] hominem inæstimabilis dilectio. Oblatus est, quia ipse voluit (Isa. LIII, 7), oblatus est, quia sic homo indiguit.

14. O homo, quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi ? Solam dilectionem exigit ; sola dilectio ei sufficit. Quare diligentem te non diligas ? diligamus eum, quoniam ipse prior dilexit nos (I Joan. IV, 10). Vis audire modum dilectionis ejus, vis nosse effectum ? *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret* (Joan. III, 16). *Proprio Filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum* (Rom. VIII, 32). Audi ipsum Filium. *Majorem, inquit, hac, dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis* (Joan. XV, 13). Dilige ergo, o homo, dilectorem tuum ; dilige eum non tantum verbo et lingua, sed opere et veritate (I Joan. III, 18). Dilige eum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, ex totis viribus tuis, et ex omni mente tua (Matth. XXII, 37). Dic : *Diligam te, Domine, fortitudo mea ; Domine, firmamentum meum, et refugium meum, et liberator meus* (Psal. XVII, 2, 3). Vere liberator, quia liberasti me pauperem a potente, et inopem cui non erat adjutor (Psal. LXXI, 12) ; et liberasti animam meam a perditione (Eccli. LI, 16). Ecce datum

optimum, de quo promissum est in exordio hujus capituli, de quo Isaias : *Puer natus est nobis, et Filius datus est nobis* (Isa. IX, 6) ; et alibi : *Quomodo non etiam cum illo omnia donavit nobis Deus ?* (Rom. VIII, 32.) Si donavit nobis eum, qui est omnia in omnibus ; donavit procul dubio omnia nobis cum illo. Si ergo datus est nobis, utamur dato tanquam nostro, ne demus alienis : honorem nostrum, et annos nostros crudeli (Prov. V, 9). Et hæc de primo capitulo tantisper dicta prosint. [1054]

PARS SECUNDA. *Quod Jesus filius dei dat se nobis
in eucharistia.*

CAPUT VII. DE INEFFABILI ET PERPETUA
CLARITATE VERBI INCARNATI.

15. Qui datus est nobis primo in redemptionis pretium, non cessat se nobis dare quotidie in Viaticum: primo passibilis et passionibus expositus, nunc impassibilis et gloria et honore coronatus; tunc homo mortalis, nunc homo victor mortis; tunc paulo minus ab Angelis minoratus, nunc præ Angelis omnibus sublimatus: *Tanto melior*, ait Apostolus, *Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim aliquando Angelorum dixit Pater, Filius meus es tu, ego hodie genui te? et rursus, Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium? Et rursus, cum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei* (Hebr. I, 4-6). In hoc loco, dilecte Dei sacerdos, videtur mihi maxime consistere summa desiderii tui, quod cupis illustrari aliquatenus claritate illa, quam habuit Verbum incarnatum post glorificationem humanitatis assumptæ. Cupio satisfacere voto tuo, et velle adjacet mihi, perficere autem ex me non inventio, nisi ille det qui dat omnibus abundanter, et non improperat (Jacob. I, 5). Quod ergo dare dignabitur, mihi quidem pigrum scribere non erit, tibi autem necessarium.

16. Primo adverte quod scriptum est, *Deus habitat lucem inaccessibilem* (I Tim. VI, 16); et rursum: *Deus noster ignis consumens est* (Deut. IV, 24). Quod utrumque dictum est de divina essentia, in qua Pater unum est cum Filio, et Spiritu sancto: quia in illa Trinitate nihil prius aut posterius, nihil majus vel minus; sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt et coæquales (*Symb. dict. S. Athanasii*). Unde et Filius: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. X, 30). Si ergo unum sunt, habitant [1055] eandem lucem inaccessibilem: sunt idem ignis consumens, et eadem claritas, eadem potentia, eadem sapientia, eadem majestas, eadem æternitas. Est itaque Filius a Patre, Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Est utique splendor paternæ gloriæ. Hinc et Apostolus ait: *Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus* (Hebr. I, 3); haud dubium quin Patris. Splendet ergo æque Filius ut Pater, imo idem splendor Filius qui Pater. Sufficiuntne ista tibi testimonia de claritate Filii? Aut fortasse dices, te magis desiderare, te delectari claritate ejus, prout Deus est et homo? Nec in hac parte ipsius opitulante gratia deerunt testimonia.

17. Primo te esse monitum volo, ne æstimes offuscatam Verbi claritatem, per assumptam in Deo humanitatem. Audi quid scriptum est: «Deus assumpsit humana, non reliquit divina: assumpsit quod non erat, manens quod erat.» (*In Offic. Eccles.*) Angelus ad Mariam ait: *Spiritus*

sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. I, 35). Cujus dicti intelligentia est : Spiritus sanctus operabitur in te incarnationem Verbi incarnandi, separando a carne tua partiunculam, quæ animabitur, et divinæ essentiæ in unitate personæ copulabitur. Verum quæ causa obumbrationis Altissimi virtutis ? Hæc nimirum præcipua. Caro Virginis nisi quadam latente operatione obumbrata fuisset, splendorem tantæ majestatis sine sui consumptione nequaquam ferre potuisset. Unde Dominus ad Moysen : *Non videbit me homo super terram, et vivet* ; ac si diceret : Tantæ sum in natura divina claritatis, quod homo constitutus in mortali carne videre me nequaquam poterit absque sui consumptione. Inde est quod cum Moyses in multa constantia Domino supplicaret, dicens : *Domine, ostende te ipsum mihi* ; ait : *Sta in foramine petrae, et cum pertransiero, videbis posteriora mea ; faciem autem meam videre non poteris* (Exod. XXXIII, 18-23) ; hoc ait, per faciem designans divinitatem, per posteriora humanitatem, quam tamen Moyses corporali intuitu non vidit, sed posteris videnda reliquit. Exemplariter quidem cognoscitur, quando gloriosa caro Christi, quæ in altari conficitur, et fidelibus in Viaticum distribuitur, igne divini ardoris clarificatur. Sicut enim clarissima purpura candidissimam lanam inficit, et [1056] totam in sui colorem transire cogit ; et quemadmodum anima totum corpus animat, vegetat, et vivificat ;

sicut et ignis ferrum transverberans ignitum reddit; candorem suum et calorem conferens, ipsum scintillare, flammescere, et urere contra naturam suam facit: sic Deus hominem sibi unitum deificat, et supra omnem creaturam exaltatum puritatis omnipotentia et deitatis prærogativa secum clarificat. Filius de se ipso testimonium perhibet, dicens: *Ego lux veni in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem* (Joan. III 19); et iterum: *Ego sum lux mundi* (Joan. VIII, 12). Joannes id ipsum expresse loquitur, inquit: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. I, 9). Ad Patrem quidem ante passionem orans locutus est Filius, dicens: *Clarifica me, Pater, apud te metipsum claritate quam habui prius quam mundus fieret* (Joan. XVII, 5); cui Pater, *Et clarificavi, et clarificabo* (Joan. XII, 28). Quid clarius? quid manifestius? quid evidentius?

18. Ex Evangelio collige claritatem, quam nunc habet Deus homo secundum hominem clarificatus, qui appropinquante tempore, quo transurus erat de hoc mundo ad Patrem, assumpsit Petrum et Joannem et Jacobum, et ascendit supra montem Thabor, et transfiguratus est ante eos, et splendida facta est facies ejus sicut sol, et vestimenta ejus sicut nix, qualia fullo non potest facere super terram; et apparentibus Moyse et Elia, cum intuerentur claritatem vultus ejus, ferre fulgorem non poterant, sed timentes

valde et consternati animis, quasi exanimes lapsi sunt super terram (Luc, IX, 28-36). Si igitur tanti jubaris, tam radiosi splendoris, humanis obtutibus tam importabilis claritatis apparere dignatus est, corpore adhuc mortalitati obnoxio, et membris nondum corruptione exutis : quantam claritatem credere debemus inesse Filio Dei in forma hominis assumpti, jam glorificati, jam super cœlos cœlorum exaltati, jam habentis nomen quod est super omne nomen, ita ut in nomine ejus omne genu flectatur cœlestium, terrestrium et infernorum (Philipp. II, 9, 10) ; jam constituto in die virtutis suæ, in splendoribus sanctorum, ubi Pater jucunditatem et exultationem thesaurizans ait : *Ante luciferum genui te* (Psal. CIX, 3). Ibi revera lucet, in die virtutis suæ, in die æternitatis suæ. Hanc nimirum diem nulla nox interpolat, nulla [1057] interrumpit obscuritas, nulla caligo sequestrat. Ibi circumdatur abyssus luminis, ob immensum pelagus claritatis. Ibi ipse Christus tanquam sol refulget in clypeos aureos, et resplendent montes ab eo. Ibi illustrantur ab eo sancti. Unde Propheta : *Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis* (Psal. LXXV, 5). Et rursus scriptum est : « In circuitu tuo, Domine, lumen est, quod nunquam deficiet, ibi requiescunt sanctorum animæ ; » et iterum : « Sanctum est verum lumen et admirabile, ministrans lucem his qui permanserunt in agone certaminis : recipiunt a

Christo splendorem sempiternum, in quo assidue felices lætantur. » (*In Officio de Martyribus*).

19. Ecce quam vera, quam consona testimonia de illa beata et ineffabili claritate, in qua Christus est, imo quæ Christus est, quæ, nequit minui, augeri non potest, quia immensa, quia æterna est, quia superat omnem sensum, quia omnem cogitatum excedit, omnem æstimationem supergreditur ; et homo accedit ad cor altum, et incomprehensibiliter in sua claritate exaltabitur Deus (Psal. LXIII, 7, 8). Semper eadem manet claritas, in nullo accessu assumit augmentum, et nullo decessu patitur detrimentum. Non decrevit per assumptum hominem, non magis excelluit in Deo per glorificatum hominem. Quod manifestat Propheta dicens : *Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient* (Psal. CI, 28). Habacuc quoque propheta intuens hanc lucem ait : *Splendor ejus, ut lux erit ; cornua in manibus ejus. Ibi abscondita est fortitudo ejus, ante faciem ejus ibit mors* (Habac. III, 4, 5) : aperte designans, quod etiam, cum manus ejus cruci affixæ fuissent, licet ipse sol radios suos obumbrasset, ne Christum morientem in cruce videret, lux deitatis non minus in Christo nituit. Unde præmisit : *Splendor ejus ut lux erit. Tu, Judæe, insultans dicebas : Vidimus eum non habentem speciem neque decorem* (Isa. LIII, 2). Oculo lippo vidisti ; imo oculo cæcutienti penitus, quia tunc cæcitas cecidit in Israël. Ast Habacuc claros oculos habebat ; et populus gentium qui ambulabat in

tenebris, vidit lucem magnam, in regione umbræ mortis lux orta est eis.

20. Constat ergo ex Habacuc testimonio, quod passio humanitatis non minuit lucem deitatis ; imo ipse moriens victor mortis de morte triumphavit, et mors ejus tuam mortem calcavit. *Ibi [1058] abscondita est fortitudo ejus.* Corpusculum exanime, torridum, et exsanguie pendet in cruce, caput deflexa cervice vix collo hæret pendulo ; facie livida, oculi in morte lugentes, et semiclausi ; manus distentæ, et clavis ligno compactæ. *Ibi abscondita est fortitudo ejus,* abscondita est Judæis, abscondita est et discipulis. Abscondita est Judæis, qui dicebant : *Conteramus eum de terra viventium, morte turpissima condemnemus eum* (Sap. II, 19, 20). Abscondita discipulis qui dicebant : *Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israël* (Luc. XXIV, 20). *Splendor ejus ut lux erit ; cornua in manibus ejus.* In cruce aret, in ære claret ; pendet in patibulo, splendet in altissimo. O sancte Habacuc, quam bene splendor hujus lucis luxit, qui tibi tot sæculis ante illuxit ! Cornua crucis in manibus ejus ; sed et manus ejus in cornibus crucis. *Ibi abscondita est fortitudo ejus ;* sed non apud inferos. Ibi vectes ferreos contrivit, ibi portas æreas confregit, ibi fortitudinem manifestat, ibi fortem fortior ipse alligat, et vasa ejus diripit, qui atriū suū in pace custodivit (Luc. XI, 21, 22). Ibi clamatur : *Quis est iste rex gloriæ ?* Ibi auditur : *Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio,*

Dominus virtutum ipse est rex gloriae (Psal. XXIII, 8, 10). *Ante faciem ejus ibit mors*. O mors, ero mors tua ; morsus tuus ero, inferne. Ubi est, mors, victoria tua ? ubi est, mors, stimulus tuus ? Absorpta est mors in victoria (Ose. XIII, 14, et I Cor. XV, 54, 55) : victor ab inferis pompa regreditur nobili. *Egreditur*, inquit, *diabolus ante pedes ejus* (Habac. III, 5). Nunc judicium est mundi ; nunc princeps hujus mundi ejicietur foras (Joan. XII, 31). Splendor ejus ut lux erit. Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent (Luc. I, 79). Manet igitur claritas Verbi incarnati in homine glorificato, persistit in isto ab dexteram Patris collocato. Non tempore decrescit, nec tempore minuitur, nullo eventu obfuscat. Splendet æque, cum est in altari, ut in sublimitate cœli ; non minus radiat, cum est in manibus sacerdotis, quam in sinu Dei Patris.

CAPUT VIII. DE SACERDOTUM DIGNITATE.

21. Gloriare igitur semper, sed in Domino, sacerdos Dei altissimi ; dignitatem tuam [1059] considera, intuere mentalibus oculis eminentiam tuam, cogita prærogativam tuam, vide sortem tuam. Certe funes ceciderunt tibi in præclaris, si hæreditatem tuam præclaram (Psal. XV, 6) non negligis. Attende quantum Deus tuus te extulit, quantum præ omnibus creaturis sublimavit. Oratio tua munda sit, quia datur locus voci tuæ in cœlo, cum rite assistis sacris altaribus, cum

sanctissimum mysterium cœlestis sacrificii celebrare intendis. Ad vocem tuam prolatam, ad verbum tuum vivificum, ad postulationem tuam salutarem, summus Pater, cujus nutu omnia subsistunt, quem indesinenter laudant Angeli, cui jubilant astra matutina, quem adorant Dominationes, quem tremunt Potestates ; qui respicit terram et facit eam tremere (Psal. CIII, 32) ; qui fecit mirabilia magna solus (Psal. CXXXV, 4) ; ipse, inquam, tantus, tam immensus, dulcissimum Filium suum deponit, et manibus tuis imponit ; transmittit ab altissimis, et digitis tuis immittit. Ibi holocaustum tuum pingue fit, plus quam in millibus agnorum et arietum pinguium.

22. Multum enim acceptum fuit munus Abel, sed non ita ; multum placuit sacrificium Abrahæ patriarchæ, sed non adeo ; multum approbata fuit oblatio Melchisedech, sed multo minus isto. Denique quid ait Propheta ? *Sacrificium et oblationem noluisti, holocaustum et pro peccato non postulasti ; tunc dixi, Ecce venio* (Psal. XXXIX, 7, 8) : dixit ille, qui non per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa (Hebr. IX, 12). Omnia in figura contingebant antiquis. Hic veritas, ibi figura ; ibi umbra, hic lux ; ibi nubes, hic claritas ; ibi agnus legalis, hic agnus innocens qui tollit peccata mundi. Verus est enim Filius Dei, quem tu sacerdos immolas, quem

manibus tractas, quem ore sumis, quem in corpus tuum transmittis : sed non sola ad te venit illa majestas. Venit ad te Filius, sed non sine Patre. *Qui me misit, inquit, mecum est, et non me reliquit solum* (Joan. VIII, 29). Venit ad te Filius, sed non sine Spiritu sancto. Quid enim ait Joannes ? *Super quem videris descendentem Spiritum et manentem, ipse est Christus* (Joan. I, 33). Super alios descendit Spiritus sanctus, sed non semper manet. Super Christum vero semper mansurus descendit. Adest nihilominus totus supernorum exercitus civium. [1060] *Millia, inquit, millium ministrabant ei, et decies centena millia assistebant ei* (Dan. VII, 10). Semper enim Angeli, licet sint administratores spiritus, et in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, vident tamen faciem Patris, semper assistunt vultui majestatis, in quem desiderant prospicere : fruuntur, nec fastidiunt, qui eo magis frui sitiunt. Quanta luce credis te circumfundi, sancte sacerdos, in præsentia tantæ majestatis ; in tam solemni adventu et conventu Trinitatis, et totius militiæ cœlestis ? Quantam æstimas claritatem adesse, et inesse toti curiæ cœlesti ? Tantam nimirum quantam ferre non posses, nisi virtus Altissimi tuæ infirmitati ad ferendum obumbraret.

CAPUT IX. SACERDOTUM POTESTATEM MAJOREM ESSE DIGNITATE ANGELICA.

23. Attende igitur, ut prædixi, et semper in mente habe, jugi memoria retine gratiam tibi singulariter a Deo collatam, quam nec Angelis præstitit, nec cæteris hominibus concessit. Panis enim in manibus tuis in corpus unigeniti Filii Dei transubstantiatur; vinum in sanctissimum sanguinem Domini nostri Jesu Christi tua benedictione convertitur. Multum ardent Seraphim sanctæ Trinitati præ cæteris cunctis spiritus loco et charitate conjuncti. Unde et *ardentes*, sive *incendentes* Seraphim interpretantur. Unusquisque enim ordo ejus rei censetur nomine, quam copiosius accepit in munere. Non tamen hoc privilegio prænitent, ut corpus vel sanguinem Redemptoris nostri in subjecta creatura sanctificent. Cherubim, quibus inest plenitudo scientiæ, quod etiam testantur nomine, quia familiarius omnibus cognoscunt de mysteriis cœlestibus; mirantur quod mirabilis facta est scientia et potentia sacerdotalis ex eis, et non possint ad eam. Throni, qui tantæ dignitatis sunt, ut in eis Dominus sedeat, et per eos sua judicia decernat, non hoc prævalent, quo sacerdotes præeminent. Dominationes, licet dominium super cæteros a Domino acceperint; Principatus quamvis principentur aliis sibi subjectis; Potestates, cum potentatus sublimitate præemineant; Virtutes cœlorum, cum potestates æreas sua virtute coerceant, ne omnem [1061] nequitiam suam in genus humanum exercent;

Archangeli, cum summa mysteria divinæ voluntatis inferioribus spiritibus nuntiare habeant, et eosdem inferiores spiritus ex auctoritate ad homines mittant ; Angeli, licet semper videant faciem Patris qui in cœlis est ; hi, inquam, omnes sancti beatorum spirituum ordines, quamvis perfruantur beatitudine, ut nihil eis desit a summa felicitate ; gloriam tamen sacerdotis reverentur, admirantur dignitatem, cedunt privilegio, honorant potentiam.

24. O genus ecclesiasticum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, virtutes annuntiate ejus qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen suum (I Petr. II, 9) et ineffabile mysterium suum. Vos estis lux mundi, vos estis sal terræ (Matth. V, 13, 14). Levitis dicitur : *Mundamini, qui fertis vasa Domini* (Isa. LII, 11) ; vobis dicendum est : *Mundamini, qui estis vasa Domini*. Glorificate et portate Deum in corpore vestro (I Cor. VI, 20). Vos elegit Deus in hæreditatem sibi. In vobis sepelitur illud corpus gloriosum et glorificatum, quod olim in Jerosolymis est sepultum exanime et defunctum. Certe sanctus ille Joseph noluit illud sepelire nisi in sepulcro novo, in quo nondum quisquam positus fuerat, studuit illud involvere in sindone munda (Matth. XXVII, 59, 60 ; Joan. XIX, 41). Væ tibi, si non posueris et illud in sepulcro novo, vel saltem innovato, id est in corpore a peccatis penitus mundo ; vel, si

peccasti, per pœnitentiam et satisfactionem mundato ! Væ tibi, si non posueris illud in sindone munda ; id est, conscientia ab omni immunditia penitus defœcata et absoluta ! Non sit in corpore tuo conventio Christi ad Belial, non sit consensus Dei cum idolis, non sit societas luci ad tenebras (II Cor. VI, 15, 16) ; peccatum non regnet in mortali corpore tuo (Rom. VI, 12), et sic dedicabis venerabile sepulcrum Christo, templum Spiritui sancto. *Templum*, inquit Apostolus, *Domini sanctum est, quod estis vos* (I Cor. III, 17) ; et iterum : *An nescitis, quia corpora nostra templa sunt Domini, et Spiritus sanctus habitat in nobis ?* (I Cor. VI, 19.) Si hoc vere dicitur de quolibet charitatem habente, multo amplius dici debet de sacerdote Deo placente.

25. Perpende et attende etiam, devote sacerdos, quanta diligentia, quanta vigilantia sancti Angeli conservarunt locum sepulcri, corpore Dominico jam sublato, redivivo et [1062] glorificato : in quanta claritate, in quanta vultus et vestium venustate apparuerunt sanctis mulieribus sepulcrum visitantibus, et corpus requirentibus. Procul dubio scire debes, quod si tu idem Dominicum corpus, jam supra modum gloriosum, et in cœlis regnans, et ad dexteram Patris honorificatum digne tractaveris, mundum et novum sepulcrum tui corporis præparaveris ; ipsa Angelorum non deerit tibi frequens custodia, animam tuam servabunt, corpus gubernabunt, in

omnibus vitiis tuis te protegent ; et dicent tibi tuisque similibus : Vos sancti Domini vocabimini, ministri Dei nostri (Isa. LXI, 6). Vide ergo ne tangas illud sacrificium, nisi innocens manibus et mundo corde ; alioquin ipse dicet tibi : Noli me tangere, quia tactus tuus contagium est.

CAPUT X. DE MEDITATIONE SACERDOTIS, SEU PRÆPARATIONE EJUS AD DIGNE CELEBRANDUM TANTUM MYSTERIUM.

26. Meditare, dilecte Dei sacerdos, et meditatio cordis tui semper sit, quod Joannes Baptista præcursor Domini, amicus Sponsi, paranympus sponsæ, propheta, et plus quam propheta, in utero sanctificatus, in eremo justificatus ; hic tantus, tam præcipui meriti, tam singulariter sanctificatus contremiscit, et non audet tangere sanctum Dei verticem, sed clamat cum tremore : Sanctifica me, Salvator (Matth. III, 14). Meditare quod Petrus clavicularius regni cœlorum a Domino designatus, Pastor ovium trina dilectionis confessione constitutus, et princeps Apostolorum præfiguratus ; in periculo mortis, naufragio incumbente, positus penes Dominum approximare pertimuit, et se elongare ab eo præ formidine voluit dicens : *Exi a me, Domine, quia peccator sum* (Luc. V, 8). Joannes ille electus et prædilectus discipulus, qui supra pectus Domini in cœna recubuit, cui Christus in cruce Matrem Virginem virgini commendavit, cui

nihilominus adhuc in mortali carne constituto revelata sunt secreta cœlestia ; ipse supra modum gloriatus est de solo auditu, visu extrinseco et tactu Dominici corporis, dicens : [1063] *Quod fuit ab initio, quod audivimus, et vidimus oculis nostris, quod perspeximus, quod manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ* (I Joan. I, 1). Si ergo isti gloriosi principes terræ, curiæ cœlestis proceres eximii, tantum reverebantur forinsecus tactum Dominici corporis, nondum in gloria ad cœlos translati ; quanta reverentia, quanto timore, et tremore, quanta corporis castitate et animi puritate oportet sacerdotem, nunc illud gloriosum, et in claritate paternæ gloriæ sublimatum super omnia, illud conficere, tangere, sumere, et in corpus proprium trajicere ?

27. Quapropter si offers munus tuum ad altare, quicumque sacerdos, si disponis illud venerabile et ineffabile mysterium celebrare, et recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid adversum te, ille magnus frater, qui Filius Dei est per naturam, et nobis potestatem dedit filios Dei fieri (Joan. I, 12), et fratres suos per gratiam ; qui nos dignatus est vocare fratres suos, per Prophetam dicens : *Narrabo nomen tuum fratribus meis* (Psal. XXI, 23), et rursum post resurrectionem : *Ite, dicite fratribus meis* (Matth. XXVIII, 10), etc. si ille frater habet aliquid adversum te, si offendisti in illam majestatem cogitatu, dicto vel facto ; si candorem innocentiae

tuæ aliqua macula offuscasti, si conscientiam habes vel valde ægram, vel minus bene sanatam ; relinque ibi munus tuum, differ mysterium, et vade prius reconciliari fratri tuo, per devotam cordis contritionem, per puram oris confessionem, per duram corporis in pœnitentia attritionem, et condignam satisfactionem ; lava per singulas noctes lectum tuum, per singula peccata munda conscientiam tuam. Ascende tribunal conscientiaë tuæ, sedeas in loco judicis ; te ipsum condemna, et reum constitue. Accedat memoria peccati accusatrix, actio sit testis, consensus et delectatio aggravet peccatum sive reatum. Omnia accusent, nihil te excuset. Veniat timor carnifex, et tortor reum cruciet. Sanguinem cordis, scilicet lacrymas, fundat ; et sic per judicium proprium evades divini judicii supplicium, juxta illud Apostoli : *Quod si nosmetipsos judicaremus, non utique a Domino judicaremur* (I Cor. XI, 31) ; et tunc veniens offeres munus tuum, et placebit Deo super vitulum, cornua producentem et ungulas (Psal. LXVIII, 32). [1064]

CAPUT XI. EX RITU LEGALIS PURIFICATIONIS DOCET STUDIUM PURITATIS.

28. Ritu quoque legalis sacerdotis ingressuri Sancta sanctorum, fac tibi luterem de speculis mulierum, quæ excubant ad ostium tabernaculi (Exod. XXXVIII, 8), ut dum te lavas, si maculam

in corpore tuo deprehenderis, abluas. Luterem, sacram Scripturam accipe : mulieres excubantes ad ostium tabernaculi, intellige sanctas animas vigilantes ad introitum regni cœlestis. Specula earum sunt exempla sanctorum, sive testimonia Scripturarum : in his animæ justorum velut in speculo se considerant, et quidquid deformitatis in se deprehenderit castigant. Litterarum igitur divinarum sacris meditationibus jugiter vaca, his tanquam divinitus illuminatus te oblecta, ibi totum in speculo quodam refulgente considera : si quid in te pravum deprehenderis, corrige ; quod rectum, tene ; quod deforme, compone ; quod pulchrum, excole ; quod sanum, serva ; quod infirmum, corrobora. Dominica præcepta infatigabiliter lege, inexplebiliter dilige, efficaciter imple : et per hæc quid cavendum, quidve sectandum tibi sit, sufficienter instructus agnosce.

29. Ecce habes qualemcunque initialem formam declinandi mala et faciendi bonum ; quæ si tenueris, dabit tibi benedictionem legislator, et eo duce ibis de virtute in virtutem (Psal. LXXXIII, 8) ; et ipse erit tibi in Deum protectorem, et in locum refugii, ut salvum te faciat (Psal. XXX, 3) ; et dicet tibi : Ecce ego tecum sum omnibus diebus vitæ tuæ, usque ad consummationem sæculi (Matth. XXVIII, 20). Vere erit tecum, quia dabit se ipsum in viaticum, ne deficias in via, donec plene reficiat in patria.

Proba igitur te modo prædicto, et sic de pane illo sanctæ Eucharistiæ edas, et de calice bibas.

CAPUT XII. DE TRIPLICI SUMPTIONE CORPORIS ET SANGUINIS DOMINI.

30. Hujus autem sacratissimi panis, et venerandi calicis, id est, vivifici corporis Domini et sanguinis, triplicem esse sumptionem discretus sacerdos ignorare non debet. Una est [1065] sumptio sacramentalis et spiritualis ; et hæc vera, sancta, et sanctificans ; beata, et beatificans ; vitalis, et vivificans. Altera tantum spiritualis ; et hæc nihilominus gratiam confert, auget virtutes, meritum cumulat. Tertia tantum sacramentalis ; et hæc damnabilis et condemnans, Deo odibilis et ab eo separans, et nullo modo beatificans. Sacramentaliter et spiritualiter sumit sanctam Eucharistiam quilibet religiosus sacerdos, veste nuptiali, id est charitate, decenter ornatus, et nulli mortali culpæ obnoxius, ad altare Dei introiens, et sacrum mysterium rite celebrans. Eodem modo, et eodem merito sumit quisque fidelis, qui de manu sacerdotis ipsum sacramentum suscipit. Ipse tamen sacerdos singulari prærogativa præ aliis insignitur, qui quotidie, dum non impediatur aliqua culpa vel infirmitas, habet potestatem Eucharistiam conficere et sumere ; aliis vero permittitur tantum certis temporibus de manu sacerdotis communicare. Spiritualiter tantum sumit quisque fidelis, qui est de membris

Ecclesiæ, perseverans in charitate ; quia licet Sacramentum ore non contingat, virtutem Sacramenti tamen, id est remissionem peccatorum, et spiritualis gratiæ infusionem, per fidem et unionem Ecclesiæ sibi comparat. Sacramentaliter tantum percipit, qui in culpa mortali perdurans communicare præsumit ; sed is talis socius est traditoris Judæ, et melius fuerat, si natus non fuisset homo ille ; nisi resipiscat, et digne Deo satisfaciatur.

31. De prima sumptione, quæ est sacramentalis et spiritualis, Dominus dicit : *Qui manducat meam carnem, et bibit sanguinem meum, in me manet et ego in eo* ; et rursum : *Qui manducat me, vivet propter me*. De secunda, quæ est tantum spiritualis, iterum ipse Dominus loquitur : *Caro nihil prodest, spiritus est qui vivificat* (Joan. VI, 57, 58, 64) ; ac si diceret : Si intelligis tantum carnalem sumptionem absque gratia, nihil prodest, imo nocet ; spiritualis vero absque carnali te vivificat. De tertia, quæ est tantum sacramentalis, dicit Apostolus : *Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini* (I Cor. XI, 29), quod est dicere : Non discernens corpus Domini ab aliis cibis. Hæc est salubris distinctio corporis Dominici ab aliis cibis : quia cum alios sumimus, [1066] eos corpori nostro incorporamus : cum vero Domini corpus in escam suscipimus, si digne agimus, Domino incorporamur, imo toti in Deum transimus, quia qui adhæret Deo unus

spiritus est cum eo (I Cor. VI, 17). Felix viator, qui tali viatico reficitur, quod secure reducit eum per viam, et trajicit in patriam.

32. Ipsis ergo sacerdotibus ministerium suum digna officii exsecutione honorantibus prima sumptio congruit; et per eos tantum aliis fidelibus sumptionis dispensatio competit. Ipsi enim habent claves hujus Sacramenti, ipsi sunt veri mediatores inter Deum et hominem, ipsi sunt vox et organum sanctæ Ecclesiæ, ipsi offerunt Deo plebis preces, et referunt propitiationes. O quam fidelis promissor! quam verax exhibitor! quam munificus largitor! Dixisti, Domine Jesu: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi* (Matth. XXVIII, 20). Hæc vere dixisti. *Prope est verbum*, ait Scriptura, *in ore tuo, et in corde tuo* (Deut. XXX, 14). Verbum quod in principio erat apud Deum, in fine sæculi dignatur esse apud hominem: est in ore, est in corde. Quid propius? quid magis intrinsecum? Est in ore tuo: ergo laus ejus semper in ore tuo sit. Est in corde tuo: ergo confitere ei in directione cordis, et noli oblivisci omnes retributiones ejus. Quas retributiones ejus? Propitiatur omnibus iniquitatibus tuis; sanat omnes infirmitates tuas; redimit de interitu vitam tuam; coronat te in misericordia et miserationibus; replet in bonis desiderium tuum, dans se ipsum tibi in viaticum: renovabitur ut aquilæ juvenus tua (Psal. CII, 2-5) in resurrectione justorum, quando se denuo dabit

in præmium : de quo præmio in hoc ultimo capitulo, quod ipse dare dignabitur, styli officio prosequemur.

PARS TERTIA. *Quod Christus dat se nobis in
præmium in cælo.*

CAPUT XIII.

33. Aristotelicum est : Omne sensibile extra [1067] sensum positum incertum est. Divinum est, *Quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus, diligentibus se* (I Cor. II, 9) ; et illud : *Oculus non vidit, Deus, absque te quæ præparasti diligentibus te* (Isa. LXIV, 4) ; et Joannes : *Deum nemo vidit unquam* (Joan. I, 18). Quid ergo ? Si oculis invisibilia, si auribus inaudibilia, si cordibus inscrutabilia sunt repromissa vitæ præmia, si Deum nemo vidit unquam, qui est lux et præmium justorum ; quis de inauditis et penitus incompertis loqui audebit ? quis de ineffabilibus fari præsumet ? Illud unum scio, quod quanto sunt ineffabilia, tanto magis sunt desiderabilia ; et omne quod desideratur, non valet eis comparari. Verum quia secundum Apostolum, adhuc *ambulamus per fidem, et nondum per speciem* (II Cor. V, 7) ; *invisibilia Dei, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur* (Rom. I, 20) ; ex similitudine rerum quæ sensibus subjacent, quantumlibet exiliter aliquid loqui tentemus, de ineffabili bono fidelibus et felicibus promisso ; de corde nostro plane nihil præsumentes, sed de divinis Litteris quæ possumus testimonia trahentes.

34. Nulli sane sapienti venit in dubium, quod post hanc vitam, justorum animæ in manu Dei sunt (Matth. VIII, 12) ; animæ vero reproborum corruunt in supplicium, juxta illud : « Qui bona fecerunt, ibunt in vitam æternam ; qui vero mala egerunt, in ignem æternum. » (*Symb. Athan.*) Est ergo electis duplex causa beatitudinis : alia, devitatio pœnæ ; alia, adeptio gloriæ. De pœna malorum est aliquid perstringendum, ut ea considerata major bonorum æstimetur gloria ; quia nullius rei dignitas melius declaratur, quam si ejus contrarii pravitas non taceatur. Ex opposito vitio venustius virtus elucescit pulchritudinis, ait Isidorus. O homo, cogita omnes mundi cruciatus, et compara gehennæ, totum leve erit. Ignis etiam purgatorius, qui non est gehennæ, ad modicum crucians, transcendit omnia mundana tormenta. Unde Augustinus super Psalterium : *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me* (Psal. XXXVII, 2) ; id est, non sim inter illos quibus dicturus es in judicio : *Ite, maledicti, in ignem æternum* (Matth. XXV, 41). *Ne in indignatione tua emendes me* ; id est, non sit mihi opus igne emendatorio, qui [1068] et purgatorius dicitur : qui cum gravior sit omni eo quod pati potest homo in hac vita ; cum multi facinorosi per diversissimos cruciatus luant sua crimina, multique per immania et exquisita tormenta migraverint ad Dominum (Enarr. in Psal. XXXVII, n. 3.)

CAPUT XIV. DE PCENIS INFERNI.

35. Habet quidem infernus, ut ex auctoribus comprobari potest novem notabilia supplicia, præter alia innumerabilia quæ continet mala, unde illud :

Malleus, et fetor, cum vermibus, ignis, et algor,
Visio dæmonica, tenebræ, rubor, ignea vincla.

Erit ibi ignis inexstinguibilis, algor incomparabilis, vermes immortales, fetor intolerabilis, mallei crebro percutientes, tenebræ spissæ et palpabiles : ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, ubi cunctorum crimina cuncta cunctis sunt manifesta ; aspectus dæmonum, quos ignem scintillare vident assidue, quo nihil in mundo horribilius et terribilius ; ignea vincula omnia membra constringentia ; ardor, inquam, tantus ibi est, quem omnia etiam flumina in unum collecta exstinguere non possent. Unde apud Matthæum : *Ibi erit fletus et stridor dentium* (Matth. VIII, 12) ; quia fumus de igne excitat fletum oculorum ; frigus, stridorem dentium. Ibi si mons igneus immitteretur, in glaciem verteretur. Pervagantur autem miseri his miseriis deputati ; nunc de ardore in algorem, nunc de algore in ardorem, quærentes remedium contrariis passionibus in contrariis qualitatibus, nec minus tamen cruciantibus. Hinc beatus Job ait : *Transibunt de algore nivium ad calorem nimium* (Job XXIV, 19).

